

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 7 Ιουνίου 2017, με την εξής σύνθεση : Ανδρονίκη Θεοδοκάτου, Πρόεδρος, Ιωάννης Σαρμάς, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου (εισηγήτρια), Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νεκταρία Δουλιανάκη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Μιχαήλ Ζυμής.

Για να αποφανθεί, κατ' εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 108 Α του π.δ. 1225/1981, επί του προδικαστικού ερωτήματος αναφορικά με την αντίθεση των διατάξεων του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014 σε υπερνομοθετικής ισχύος ρυθμίσεις, το οποίο υποβλήθηκε με την 401/2017 απόφαση του III Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και ανέκυψε κατά την εκδίκαση της από 27.5.2015 (ΑΒΔ .../5.6.2015) έφεσης του ... του ..., κατοίκου ... (οδός ... - Τ.Κ. ...), ο οποίος

εμφανίστηκε στο ακροατήριο και δήλωσε ότι επιθυμεί την εκδίκαση της υπόθεσης,

κατά α) του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη,

β) της .../2014 πράξης της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και

γ) κάθε άλλης συναφούς προγενέστερης ή μεταγενέστερης πράξης ή παράλειψης της διοίκησης με τα αυτά αποτελέσματα.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 7.6.2017 γνώμη του, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014 αντίκεινται σε υπερνομοθετικής ισχύος ρυθμίσεις μόνο κατά το σκέλος της αναδρομικής τους ενέργειας.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από την Αντιπρόεδρο και ήδη Γενική Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Χρυσούλα Καραμαδούκη και τους Συμβούλους Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Κωνσταντίνο Εφεντάκη και Ευαγγελία Σεραφή, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981).

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο**Αποφάσισε τα εξής :**

1. Με την 401/2017 απόφαση του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου παραπέμφθηκε, κατά το άρθρο 108 Α παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981, στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου το ζήτημα της αντίθεσης σε υπερνομοθετικής ισχύος ρυθμίσεις των διατάξεων του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014, με τις οποίες θεσπίστηκε νέο σύστημα αποδοχών για τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας σε τέτοιο ύψος ώστε να αναπληρωθούν κατά το ήμισυ οι απώλειες που είχαν επέλθει στους μισθούς και τις συντάξεις με τις περικοπές του ν. 4093/2012.

2. Παραδεκτώς επιλαμβάνεται η Ολομέλεια, κατά το άρθρο 108 Α παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981, του παραπεμφθέντος ζητήματος, δοθέντος ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο αυτό, όπως ορθώς είχε διαπιστώσει η παραπεμπτική απόφαση στη σκέψη 42 αυτής.

3. Καθώς τηρήθηκε η νόμιμη προδικασία, η Ολομέλεια χωρεί στην εξέταση του ζητήματος που παραπέμφθηκε ενώπιον αυτής από το Τμήμα.

4. Αφορμή για την προδικαστική παραπομπή έδωσε η από 27.5.2015 (ΑΒΔ .../5.6.2015) έφεση του στρατιωτικού συνταξιούχου ..., Αστυνομικού Διευθυντή της Ελληνικής Αστυνομίας, για την ακύρωση της .../25.11.2014 πράξης της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την οποία αναπροσαρμόστηκε η σύνταξή του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 1 έως 3 του ν. 4307/2014, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 34 παρ. 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 169/2007).

5. Στην έκθεση του πραγματικού της υπόθεσης που περιέχεται στην παραπεμπτική απόφαση (σκέψη 6) διαλαμβάνονται μεταξύ των άλλων και τα εξής: Με την .../1996 πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.) κανονίστηκε στον εκκαλούντα μηνιαία στρατιωτική σύνταξη με βάση την από έτη 40, μήνες 10 και ημέρες 5 συνολική συντάξιμη υπηρεσία του και βασικό μισθό του ίδιου βαθμού, κατά τις τότε ισχύουσες μισθολογικές και συνταξιοδοτικές διατάξεις. Με την .../2009 τροποποιητική πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. αναπροσαρμόσθηκε η σύνταξη του εκκαλούντος στη βάση του βασικού μισθού Αντιστρατήγου και διαμορφώθηκε στα 2.491,00 ευρώ. Με την .../2012 πράξη της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., μειώθηκε η σύνταξη του εκκαλούντος κατά 363,38 ευρώ, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των περιπτώσεων 31-32 της υποπαραγράφου Γ.1 της παραγράφου Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθεισών 2/83408/14.11.2012 και 2/85127/0022/22.11.2012 αποφάσεων του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, καθορισθείσα στα 2.127,64 ευρώ. Με την προσβαλλόμενη δια της ένδικης έφεσης .../2014 πράξη της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., που εκδόθηκε κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86 παρ. 1 έως 3 του ν. 4307/2014, αυξήθηκε η σύνταξη του εκκαλούντος κατά το ποσό των 181,69 ευρώ, καθορισθείσα στα 2.309,33 ευρώ, ήτοι αναπληρώθηκε κατά το ήμισυ η μείωση της σύνταξής του που είχε επέλθει με την ως άνω .../2012 πράξη του Γ.Λ.Κ..

6. Με την ένδικη έφεση, ο εκκαλών στρέφεται κατά της .../2014 πράξης του Γ.Λ.Κ. και ζητεί την ακύρωσή της, κατά το μέρος με το οποίο δι' αυτής δεν αποκαταστάθηκε πλήρως, αλλά μόνο κατά το ήμισυ, η μείωση της σύνταξής του, προβάλλοντας τα εξής: (α') Και το νέο νομοθετικό πλαίσιο του ν. 4307/2014 άρθρο 86, είναι αντισυνταγματικό για τους ιδίους λόγους που εκρίθη αντισυνταγματικό και το παλαιότερο νομοθετικό πλαίσιο του ν. 4093/2012 αλλά και αντίθετο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). (β') Τόσο με τον επίμαχο ν. 4307/2014 όσο και με την οικ.2/88371/ΔΕΠ/17.11.2014 (ΦΕΚ Β' 3093/18.11.2014) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εθνικής Άμυνας, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου, κατά το μέρος που στηρίζεται στις ανωτέρω αντισυνταγματικές και ως τούτου ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014, με την οποία καθορίστηκε η καταβολή αναπροσαρμοσμένων αποδοχών και συντάξεων, καθώς και οι διαφορές αποδοχών και συντάξεων για το χρονικό διάστημα από 1.8.2012 έως 30.6.2014, χωρίς όμως πλήρη συμμόρφωση με τις αποφάσεις 2192-2196/2014 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, η Διοίκηση προέβη σε αυθαίρετη μερική εφαρμογή των ανωτέρω δικαστικών αποφάσεων. (γ') Συνεπεία των ανωτέρω διατάξεων του ν. 4307/2014 και της σχετικής ΚΥΑ, παραβιάζονται εκ νέου οι διατάξεις των άρθρων 45, 23 παρ. 2 και 29 παρ. 9 του Συντάγματος, η αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχειρίσεως των στρατιωτικών, καθώς και οι διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 5 και 25 παρ. 4 του Συντάγματος, επιπλέον δε και τα άρθρα 20, 26 και 95 του Συντάγματος, που καθιερώνουν το δικαίωμα της παροχής έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, την αρχή της διάκρισης των

εξουσιών και την υποχρέωση του κράτους να συμμορφώνεται στις αποφάσεις των δικαστηρίων. (δ΄) Η Διευθύντρια της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους παράνομα ή άλλως εσφαλμένα ερμήνευσε και εφάρμοσε την εθνική και διεθνή νομοθεσία [άρθρα 5, 17, 20 παρ. 2, 22, 25 παρ. 3, 28 παρ. 1 & 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος και άρθρα 15, 17 και 31 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συνθήκη Λισσαβόνας που κυρώθηκε με τον ν. 3671/2008 (Α΄ 129)].

(ε΄) Η μείωση των μισθών και των συντάξεων είναι ανατιτολόγητη και καταχρηστική, αφού ο μισθός – σύνταξη αποτελούν αδιαμφισβήτητο μέρος του δικαιώματος ιδιοκτησίας ενός φυσικού προσώπου και η μείωση αυτή αποτελεί κατάφωρη παραβίαση εκ μέρους του Κράτους του οικείου δικαιώματος.

(στ΄) Παραβιάστηκαν οι αρχές της ασφαλείας του Δικαίου και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης των πολιτών, που αποβλέπουν στο μη αιφνιδιασμό των διοικουμένων, αλλά και το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης (άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος). (ζ΄) Παραβιάστηκε το άρθρο 1 του από 20.3.1952 1^{ου} Πρωτοκόλλου της Σύμβασης της Ρώμης της 4.11.1950.

7. Επί της εφέσεως, η πλειοψηφήσασα στην παραπεμπτική απόφαση του Τμήματος γνώμη δέχθηκε τα ακόλουθα: (1) Η εξουσία του νομοθέτη να καθορίζει την εκάστοτε νομοθετική και συνταξιοδοτική πολιτική δεν μπορεί να προσβάλλει, ενόψει και της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών, νόμιμες προσδοκίες των συνταξιούχων υπαλλήλων και λειτουργών, κατά τρόπον ώστε να παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), υπό την έννοια

της διατάραξης της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος και της προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων όσων έχουν αποχωρήσει από την Υπηρεσία, που εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο τόσο του άρθρου 17 του Συντάγματος όσο και του άρθρου 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (σκέψη 34). (2) Η ρυθμιστική ευχέρεια του νομοθέτη να μεταβάλλει για το μέλλον το μισθολογικό καθεστώς των υπαλλήλων και λειτουργών ως προς το ύψος του μισθού, τον τρόπο καθορισμού του, καθώς και ως προς τον συντελεστή αντιστοίχισης μεταξύ των αποδοχών ενεργείας και συντάξεων, χωρίς να επιβάλλεται η διατήρηση του υφιστάμενου μισθολογικού καθεστώτος ή του συστήματος κανονισμού, ανακαθορισμού ή αναπροσαρμογής των συντάξεων ορισμένης κατηγορίας υπαλλήλων ή λειτουργών του Δημοσίου, δεν δύναται πάντως να παραβιάζει την αρχή της αναλογίας αποδοχών ενεργείας και συντάξεων, απαιτείται δε να είναι αιτιολογημένη και να εμπεριέχει την αναγκαία τεκμηρίωση, ώστε να είναι εφικτός ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής αυτής (σκέψη 33). (3) Από τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή του κράτους δικαίου και από τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος (όπως η τελευταία διάταξη αναθεωρήθηκε με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής), σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 53/1974 (Α' 256), συνάγεται ότι τα όργανα της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας είναι υποχρεωμένα να συμμορφώνονται προς όλες ανεξαιρέτως τις αποφάσεις των Δικαστηρίων και να λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα για το σκοπό αυτό μέτρα. Η ουσιαστική και

απροφάσιστη συμμόρφωση όλων των οργάνων της Πολιτείας με τις δικαστικές αποφάσεις εξασφαλίζει ότι η παρεχόμενη δικαστική προστασία είναι αποτελεσματική, όπως απαιτούν οι ως άνω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις (σκέψη 37). (4) Οι διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014, με τις οποίες εισήχθη νέο μισθολόγιο για τα εν ενεργεία στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας και, βάσει των οποίων, αντίστοιχα, αναπροσαρμόστηκαν οι συντάξεις των ήδη συνταξιούχων, αντίκεινται προς τις συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρα 4 παρ. 5 και 25 παρ. 4 Συντάγματος), καθόσον η αύξηση των αποδοχών και των συντάξεων την οποία θεσπίζουν, δεν αντισταθμίζει το σωρευτικό δυσμενές αποτέλεσμα, το οποίο προέκυψε από τις δυσανάλογες, σε σχέση με τον σκοπό για τον οποίον θεσπίστηκαν, διαδοχικές μειώσεις, που επήλθαν με την ψήφιση των παρατιθέμενων στην απόφαση του Τμήματος νομοθετικών ρυθμίσεων από το έτος 2010 και εντεύθεν. Ούτε, άλλωστε, προκύπτει αν η πλήρης αποκατάσταση των μισθών και των συντάξεων των ανωτέρω στα επίπεδα που βρίσκονταν προ της έναρξης ισχύος του ν. 4093/2012 (1.8.2012), μπορούσε να γίνει με την πιο αποτελεσματική εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων άλλων κατηγοριών πολιτών είτε, ενδεχομένως, με άλλους τρόπους (σκέψη 35). (5) Οι ανωτέρω διατάξεις του ν. 4307/2014, κατά το μέρος που αφορούν σε συνταξιούχους στρατιωτικούς, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 45, 23 παρ. 2 και 29 παρ. 3 του Συντάγματος, οι οποίες, σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογίας μισθών ενέργειας και συντάξεων (άρθρα 2 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος), επιτάσσουν την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση τόσο των εν ενεργεία όσο και, εξ αντανάκλασής, των

συνταξιούχων στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας. Παραβιάζεται δε η αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης, καθόσον, όπως σαφώς προκύπτει και από την οικεία αιτιολογική έκθεση και τις προπαρασκευαστικές εργασίες ψήφισης αυτών στη Βουλή, η μερική αποκατάσταση των μισθών και των συντάξεων έγινε αποκλειστικά και μόνο για λόγους δημοσιονομικούς με βάση αμιγώς αριθμητικό κριτήριο και χωρίς να έχει προηγηθεί αιτιολογημένη εξέταση, αν το νέο ύψος των αποδοχών τους αντιστοιχεί στην ιδιαιτερότητα της υπηρεσιακής τους κατάστασης (για τους εν ενεργεία) και, επιπροσθέτως, χωρίς να τεκμηριωθεί αν διασφαλίζεται ένα επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους συνταξιούχους, χωρίς να διαταράσσεται σε δυσανάλογο βαθμό η αναλογία μεταξύ μισθού ενέργειας και σύνταξης, ενόψει και της επιπλέον επιβάρυνσης που έχουν υποστεί οι συνταξιούχοι από σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων από το έτος 2010 και εντεύθεν. Πολλώ μάλλον η ως άνω ειδικότερη τεκμηρίωση εκ μέρους του νομοθέτη ήταν επιβεβλημένη λόγω και της διάγνωσης της αντισυνταγματικότητας των ρυθμίσεων του ν. 4093/2012 για τους αμειβόμενους βάσει άλλων «ειδικών μισθολογίων» από το Συμβούλιο της Επικρατείας και το Ελεγκτικό Συνέδριο-βλ. απόφ. ΣτΕ 1127/2016 (σκέψη 36). (6) Η κατά το ήμισυ αποκατάσταση του ως άνω ειδικού μισθολογίου αντίκειται και προς τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη υποχρέωση συμμόρφωσης των οργάνων της Πολιτείας προς τις δικαστικές αποφάσεις, μεταξύ των οποίων και προς τις 2192-2196/2014 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ώστε η παρεχόμενη δικαστική προστασία να είναι αποτελεσματική. Άλλωστε, την εν λόγω υποχρέωση αποδέχονται τόσο η νομοθετική όσο και η εκτελεστική εξουσία, δεδομένου ότι κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο της ψήφισης του

ν. 4307/2014 τόσο η κυβερνητική πλειοψηφία όσο και η αντιπολίτευση δέχονται ότι πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα προς συμμόρφωση με την ανωτέρω νομολογία, το δε αντικείμενο της συζήτησης αφορούσε στο αν η μερική συμμόρφωση προς τις αποφάσεις είναι δυνατόν να γίνει συνταγματικώς ανεκτή εν όψει της συγκεκριμένης δημοσιονομικής καταστάσεως της χώρας (βλ. τις αιτιολογικές εκθέσεις και τα πρακτικά από τις Συνεδριάσεις ΚΕ/12.11.2014 και ΚΣΤ'/13.11.2014 της Βουλής, αποφ. 1125-1128/2016 ΣτΕ, σκέψη 16 και 127/2016 Ειδ. Δικαστήριο άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, σκέψεις 5, 12).

Σε κάθε δε περίπτωση δεν θα ήταν συνταγματικώς ανεκτή η διαφοροποίηση των εν ενεργεία αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ. από τους συνταξιούχους ως προς το μέτρο ικανοποίησής τους από τη διαγνωσθείσα, με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, αντισυνταγματικότητα των ρυθμίσεων του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014. Ειδικότερα, δοθέντος ότι με την 1127/2016 απόφασή του κρίθηκε ως αντίθετη προς το Σύνταγμα η μερική μόνο ικανοποίηση των αξιώσεων των εν ενεργεία αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας για το διάστημα από 1.8.2012 και εντεύθεν και ότι ο νομοθέτης στα διαδοχικώς εκδοθέντα νομοθετήματα (ν. 4093/2012, 4307/2014), καθώς και στις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κανονιστικές διοικητικές πράξεις, υιοθέτησε την κατ' άρθρο 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα αναλογία μεταξύ αποδοχών ενεργείας και συντάξεων, η κρίση αυτή του ανωτέρω Δικαστηρίου ισχύει κατ' αναλογία και για τους συνταξιούχους αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως ο εκκαλών. Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία θα ήταν νοητή μία διάκριση στο μέτρο ικανοποίησης των δύο αυτών κατηγοριών θα κατέληγε σε αλλοίωση της κατ' άρθρο 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα αναλογίας μισθών και συντάξεων, χωρίς

καμία ειδικότερη αιτιολόγηση, κατά παράβαση των συνταγματικών κανόνων που διέπουν την αναλογία μισθών – συντάξεων (σκέψη 38). (7) Μη νομίμως η συνταξιοδοτική Διοίκηση αποκατέστησε με την προσβαλλόμενη πράξη της μόνο κατά το ήμισυ τις περικοπές που είχαν επέλθει με τον ν. 4093/2012 στη σύνταξη του εκκαλούντος και συνεπώς πρέπει να γίνει δεκτή η επίδικη έφεση, να ακυρωθεί η 166856/2014/25.11.2014 πράξη της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και να αναπεμφθεί η υπόθεση στην αρμόδια Διεύθυνση αυτού, προκειμένου να αναπροσαρμόσει τη σύνταξη του εκκαλούντος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 50 και 51 του ν. 3205/2003, όπως αυτές ίσχυαν πριν από την 1^η .8.2012, ημερομηνία έναρξης ισχύος του ν. 4093/2012 (σκέψεις 39, 41).

8. Αντιστοίχως, η γνώμη που μειοψήφησε στην παραπεμπτική απόφαση δέχθηκε τα ακόλουθα: (1) Επί περιορισμού δια νόμου οικονομικών ωφελημάτων που παρέχονται από θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, όπως η σύνταξη, ο έλεγχος συνταγματικότητας που ασκεί το δικαστήριο περιορίζεται στην έρευνα αν επλήγη το δικαίωμα στην ίδια του την ουσία, ήτοι αν κατέστη πλέον αναποτελεσματικό ενόψει του σκοπού που εξυπηρετεί και αν με τον περιορισμό επιβλήθηκε στον δικαιούχο υπερβολική θυσία αντίθετη στην αρχή της ισότητας (σκέψεις 34, 36). (2) Ναι μεν το δικαστήριο δικαιούται να ελέγξει, εφόσον καλείται προς τούτο από τον προσφεύγοντα, ο οποίος φέρει και το σχετικό βάρος απόδειξης, την ύπαρξη ή μη της πραγματικής ανάγκης, την οποία ο νομοθέτης θέλησε να θεραπεύσει με την επίδικη ρύθμιση της μείωσης του ύψους της

συνταξιοδοτικής παροχής, ο δικαστικός όμως έλεγχος των μέσων που ο νομοθέτης επέλεξε προς θεραπεία της ανάγκης αυτής είναι, ως επιβάλλεται από την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών οριακός, ιδίως αν πρόκειται, ως εν προκειμένω, για αντιμετώπιση ευρύτατης δημοσιονομικής κρίσης και οι νομοθετικές λύσεις στοιχειοθετούν ένα συνεκτικό σύνολο μέτρων με έντονη αλληλεξάρτηση μεταξύ τους (σκέψη 36). (3) Ο δικαστικός έλεγχος της «αιτιολογίας», άλλως της προσήκουσας τεκμηρίωσης νομοθετικής ρύθμισης τότε μόνον χωρεί όταν αμφισβητείται τεκμηριωμένως υπό του διαδίκου η ύπαρξη της επιτακτικής ανάγκης που δικαιολογεί την επίδικη νομοθέτηση, ο έλεγχος δε αυτός από το δικαστήριο είναι οριακός και δεν οδηγεί σε υποκατάσταση του δικαστή στην εκτίμηση πραγμάτων που εξήνεγκε ο νομοθέτης και επί της οποίας στηρίζεται η νομοθετική ρύθμιση. Αν το ανωτέρω τεκμήριο ανετρέπετο και ο δικαστής, για να δεχθεί τη συνταγματικότητα ενός νόμου, ζητούσε από τη νομοθετική λειτουργία να αποδείξει την ύπαρξη των πραγματικών γεγονότων επί των οποίων στηρίχθηκε η επίδικη νομοθέτηση, θα κατελύετο το αυτοτελές της νομοθετικής λειτουργίας να εκτιμά την ύπαρξη και την ένταση της ανάγκης που οδήγησε στη θέσπιση του νομοθετήματος, με συνέπεια την παραβίαση της αρχής της διακρίσεως των λειτουργιών (σκέψη 33). (4) Το Σύνταγμα (άρθρο 93 παρ. 4) θεσπίζει υποχρέωση των δικαστηρίων να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο με το Σύνταγμα. Το Σύνταγμα δεν θεσπίζει εξουσία των δικαστηρίων να υποχρεώνουν, έστω και εμμέσως, τον νομοθέτη να συμμορφωθεί σε υποδείξεις τους, ιδίως όταν αυτές δεν αφορούν το περιεχόμενο του νομοθετήματος, αλλά τη διαδικασία θέσπισής του. Οι σιωπές του Συντάγματος, όπως εν προκειμένω, αναφορικά με τη συμμόρφωση του νομοθέτη

σε δικαστική απόφαση, έχουν κι' αυτές ένα κανονιστικό νόημα, ήτοι τη μη ύπαρξη σχετικού συνταγματικού κανόνα, που άλλωστε προκύπτει από την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών και τον συναφή με την αρχή αυτή σεβασμό από τα δικαστήρια, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 93 παρ. 4 του Συντάγματος, της εκπροσωπούσας ευθέως τη λαϊκή βούληση Βουλής. Τα γενόμενα δεκτά από το Συμβούλιο της Επικρατείας ως προς την υποχρέωση συμμόρφωσης των συντεταγμένων λειτουργιών του Κράτους προς τις αποφάσεις των δικαστηρίων, δεν δεσμεύουν το Ελεγκτικό Συνέδριο, ανώτατο δημοσιονομικό δικαστήριο, όταν, όπως εν προκειμένω, ελέγχει τη συνταγματικότητα νόμου προκειμένου να αποφανθεί επί υποθέσεως που υπάγεται στη δικαιοδοσία του (σκέψεις 37 και 38). (5) Με την επίδικη μείωση η σύνταξη του εκκαλούντος, ως θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα, δεν επλήγη στην ουσία του, καθόσον το ποσόν που απέμεινε (2.309,33 ευρώ) δεν δύναται να θεωρηθεί ως ανεπαρκές προς εξυπηρέτηση του σκοπού για τον οποίο χορηγήθηκε η σύνταξη και συνεπώς και η κρινόμενη έφεση πρέπει να απορριφθεί (σκέψεις 35, 39 και 41).

9. Με το υπόμνημά του ενώπιον της Ολομελείας ο εκκαλών αναφέρει, μεταξύ των άλλων, ότι η σύνταξή του προσδιορίστηκε από 1^{ης} Ιανουαρίου 2008, στο ποσό των 2.491,02 ευρώ, μειώθηκε από 1^{ης} Αυγούστου 2012, στο ποσό των 2.127.64 ευρώ, αυξήθηκε αναδρομικά, από 1^{ης} Αυγούστου 2012, στο ποσό των 2.309,33 ευρώ, ενώ η πληρωτέα σύνταξη μηνός Ιουνίου 2017 ανέρχεται σε 1.314,47 ευρώ. Επίσης αναφέρει ότι, για την κατηγορία στην οποία υπάγεται αυτός με τη σύζυγό του, οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης ανέρχονται, σύμφωνα με έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών που μνημονεύει, στο ποσό των 1.216,21 ευρώ. Το υπόμνημα καταλήγει στο συμπέρασμα, αφού αναφέρεται σε σχετική

νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ότι η επίδικη ρύθμιση είναι αντισυνταγματική κατά το ότι δεν προέβη στην κατά 100% αναπλήρωση της μείωσης της σύνταξής του που είχε υποστεί το έτος 2012.

10. Το Ελληνικό Δημόσιο, με το υπόμνημά του ενώπιον της Ολομελείας, υποστηρίζει τη συνταγματικότητα της ρύθμισης, αμφισβητεί κατ' αρχάς τη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου να κρίνει τη συνταγματικότητα ρύθμισης που αφορά τους εν ενεργεία στρατιωτικούς, προβάλλοντας ότι ο έλεγχος του δικαστηρίου πρέπει να περιορισθεί μόνον στη νομιμότητα της εφαρμογής στον εκκαλούντα του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα. Το υπόμνημα αναφέρεται, επίσης, στη γνώμη της μειοψηφίας που διατυπώθηκε στην παραπεμπτική απόφαση και μνημονεύει ακόμη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την οποία δεν έγιναν δεκτές θέσεις ανάλογες προς αυτές που υποστηρίχθηκαν από τον εκκαλούντα.

11. Κατά τη γνώμη που διατύπωσε ενώπιον της Ολομελείας ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας, οι ένδικες ρυθμίσεις ενέχουν δύο διακριτά μεταξύ τους κεφάλαια, ήτοι το κεφάλαιο της αναδρομικής ενέργειας, το οποίο αφορά στη χρονική περίοδο από 1^{ης} Αυγούστου 2012 έως τη δημοσίευση του ν. 4307/2014 (15.11.2014) και το κεφάλαιο που αφορά στον από της δημοσιεύσεως του νόμου και εφεξής χρόνο. Κατά τον Γενικό Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, οι διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014, κατά το σκέλος της αναδρομικής τους ενέργειας, αντίκεινται στην αρχή του Κράτους δικαίου, καθώς και στις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του

Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., διότι καθιστούν ανενεργή την υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις 2192-2196/2014 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κατά το μέρος που αφορούν στο κεφάλαιο περί εφεξής αναπροσαρμογής των τρεχουσών αποδοχών των στρατιωτικών αποτελούν, κατά τον Γενικό Επίτροπο Επικρατείας, έκφραση της κυριαρχικής εξουσίας του νομοθέτη να διαμορφώνει τις οικείες αποδοχές και συντάξεις, οι οποίες διαμορφώθηκαν, ειδικώς για τους στρατιωτικούς, αφού ελήφθησαν υπόψη οι απαιτήσεις της αρχής της ιδιαίτερης μισθολογικής τους μεταχείρισης, ενώ εν όψει των δημοσιονομικών δυνατοτήτων της Χώρας, η πλήρης αποκατάσταση θα απαιτούσε τη λήψη μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος που θα επιβάρυναν το σύνολο του πληθυσμού και άρα δεν τίθεται ζήτημα παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας.

12. Η Ολομέλεια υπενθυμίζει ότι οι στρατιωτικοί, ως υπάλληλοι του Κράτους, υπάγονται στο συνταξιοδοτικό καθεστώς που διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 73 παρ. 2 και 3, 80 και 98 παρ. 1 περ. δ' και στ' του Συντάγματος, η δε σύνταξη αυτών, ως απόρροια του ανωτέρω ειδικού συνταγματικού πλαισίου δεν υπόκειται στις αρχές που διέπουν τα, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (ΕλΣ Ολ. 484/2018, σκέψη 12), αλλά διαμορφώνεται από τον νομοθέτη στη βάση της αναγνώρισης της προσφοράς τους κατά την ενεργό υπηρεσία – ως συνέχισης της αμοιβής τους από αυτήν – (ΕλΣ Ολ. 244/2017, σκέψη VI Α.1), από όπου και επιβάλλεται μία κατ' αρχήν εύλογη, εν όψει του συνόλου των περιστάσεων, αναλογία μεταξύ σύνταξης και αποδοχών ενεργείας (ΕλΣ Ολ. 244/2017, σκέψη VI Α.3).

13. Η Ολομέλεια υπενθυμίζει επίσης ότι, ως εκ του ερείσματος αυτού επί του Συντάγματος, αλλά και λόγω της φύσεως αυτού ως περιουσιακού δικαιώματος (άρθρο 1 του 1^{ου} Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Ρώμης), το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του στρατιωτικού συνταξιούχου, ως θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα, δεν δύναται να θιγεί, ιδίως όταν απειλείται η αποτελεσματικότητα αυτού, χωρίς να υφίσταται πλήρης και ειδική τεκμηρίωση της οικείας νομοθετικής ρύθμισης, και τούτο ακόμη και αν συντρέχουν συνθήκες οξείας δημοσιονομικής κρίσης, έναντι των οποίων δεν υποχωρούν οι αρχές του Κράτους δικαίου και της ασφάλειας δικαίου. Ο δικαστικός όμως έλεγχος της εν λόγω τεκμηρίωσης παραμένει έλεγχος ορίων και όχι έλεγχος της ορθότητας των ουσιαστικών εκτιμήσεων του νομοθέτη ως προς την ανάγκη της νομοθέτησης ή ως προς την επιλογή των μέτρων για θεραπεία της ανάγκης αυτής, οπότε ο έλεγχος αυτός περιορίζεται στην αναζήτηση πρόδηλης υπέρβασης του περιθωρίου εκτίμησης που αναγνωρίζεται, με βάση την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, υπέρ του κοινού νομοθέτη. Η Ολομέλεια πάντως στο σημείο αυτό διευκρινίζει ότι όσο εντονότερη είναι η επέμβαση στο θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη, τόσο απαιτητικότερος είναι ο δικαστικός έλεγχος αναφορικά με την τεκμηρίωση που πρέπει να στηρίζει το σχετικό νομοθετικό μέτρο, έτσι ώστε όταν διαπιστώνονται σημαντικές επεμβάσεις να απαιτείται όπως το Δικαστήριο ασκεί ένα βαθύτερο έλεγχο των πραγματικών γεγονότων που δικαιολογούν το μέτρο.

14. Η Ολομέλεια υπενθυμίζει, τέλος, ότι η θέση που επιφύλαξε το Σύνταγμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, θεσμό δημοσιονομικής ευθύνης και λογοδοσίας, κατά τη θέσπιση και εφαρμογή των συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων

είναι καίρια. Γνωμοδοτώντας επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων (άρθρο 98 παρ. 1 δ' του Συντάγματος), το Ελεγκτικό Συνέδριο εποπτεύει την εξέλιξη της οικείας νομοθεσίας συμβάλλοντας στη συνέπεια αυτής ακόμη και σε συνθήκες δημοσιονομικής ανισορροπίας, ενώ δικάζον τις διαφορές από την απονομή συντάξεων (άρθρο 98 παρ. 1 στ' του Συντάγματος) το Ελεγκτικό Συνέδριο, ανώτατο δικαστήριο, διασφαλίζει τη συνοχή της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας με τις γενικότερες αρχές της έννομης τάξης και ιδίως την κατοχύρωση του θεμελιώδους δικαιώματος του συνταξιούχου στη σύνταξη αυτού. Υπό το ως άνω πρίσμα, το Ελεγκτικό Συνέδριο αντιλαμβάνεται ότι η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος) εφαρμοζόμενη αναφορικά με τη δια νομοθετικής ρυθμίσεως μείωση συντάξεων δεν περιορίζεται ως προς την κανονιστική της εμβέλεια και την εγγύηση που απορρέει εξ αυτής στην εφαρμογή της σε συγκεκριμένη σύνταξη ή έστω στη σύνταξη συγκεκριμένης κατηγορίας συνταξιούχων, αλλά επεκτείνεται, και μάλιστα υπό συνθήκες δημοσιονομικής κρίσης, στο σύνολο των συνταξιούχων αλλά και πέραν τούτων στην ίδια τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, η οποία αναγκαίως κρίνεται σε βάθος δεκαετιών.

15. Στο άρθρο 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007, Α' 210) ορίζεται: «1. Ως μισθός με βάση τον οποίο κανονίζεται η σύνταξη λαμβάνεται ποσοστό του μηνιαίου μισθού ενέργειας που ορίζεται κάθε φορά από τις διατάξεις που ισχύουν και ανήκει στο βαθμό που έφερε και με τον οποίο εμισθοδοτείτο ο στρατιωτικός κατά την έξοδό του από την υπηρεσία. Για όσους κατά την έξοδό τους από την υπηρεσία παίρνουν μισθό που ανήκει σε ανώτερο βαθμό από αυτόν που κατέχουν, η σύνταξη κανονίζεται με βάση τον

ανώτερο αυτό μισθό. 2. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου ως μισθός νοείται ο βασικός μισθός ενεργείας του βαθμού με τον οποίο εμισθοδοτείτο κατά την έξοδό του από την υπηρεσία μαζί με την προσαύξηση του επιδόματος χρόνου υπηρεσίας, καθώς και το επίδομα ειδικών συνθηκών της παρ. Α10 του άρθρου 51 του Ν. 3205/2003 (ΦΕΚ 297 Α'), και προκειμένου για αξιωματικούς από το βαθμό του ταξιάρχου και άνω, καθώς και των αντίστοιχων και το επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης της παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν. 2448/1996 (ΦΕΚ 279 Α'), όπως αυτά ορίζονται κάθε φορά από τις οικείες μισθολογικές διατάξεις (Για δε τους αξιωματικούς μέχρι του βαθμού του συνταγματάρχη και αντίστοιχους συνυπολογίζεται από 1.1.2003 στις συντάξιμες αποδοχές τους και ποσό 176 ευρώ, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 13 του ν. 3029/2002 και 10 παρ. 4 περ. γ' και 6 του ν. 3075/2002). 3. Οι διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για το ύψος του βασικού μισθού και του χρονοεπιδόματος των εν ενεργεία στρατιωτικών λαμβάνονται υπόψη και για τον καθορισμό του συντάξιμου μισθού που προβλέπεται από το άρθρο αυτό, ανεξάρτητα από το χρόνο τερματισμού της συντάξιμης υπηρεσίας και εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των διατάξεων αυτών. 4. ... 5. Σε περίπτωση που αυξάνεται ο βασικός μισθός της παραγράφου 2 ή το επίδομα χρόνου υπηρεσίας αυξάνονται ανάλογα και οι συντάξεις, κάθε δε άλλου είδους παροχές που καταβάλλονται στους εν ενεργεία υπαλλήλους δεν αποτελούν αύξηση του βασικού αυτού μισθού και δεν λαμβάνονται υπόψη για τον κανονισμό ή την αύξηση της σύνταξης, εκτός αν αυτό προβλέπεται από ειδική συνταξιοδοτική διάταξη ...».

16. Ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των αρχών που έγιναν δεκτές στις σκέψεις 12 έως 14, οι διατάξεις που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη έχουν την έννοια ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις που καθορίζουν το ύψος των αποδοχών των εν ενεργεία στρατιωτικών αποτελούν τη βάση για τον καθορισμό των συντάξιμων αποδοχών των στρατιωτικών που έχουν συνταξιοδοτηθεί, εφόσον οι ρυθμίσεις αυτές είναι συμβατές με τις συνταγματικής και υπερνομοθετικής φύσεως εγγυήσεις που αναφέρθηκαν ήδη. Εξετάζοντας τη συμβατότητα αυτή, το Ελεγκτικό Συνέδριο, ασκώντας την πρωτογενή εκ του Συντάγματος δικαιοδοτική του αρμοδιότητα επί των διαφορών περί την απονομή συντάξεων, περιορίζεται να διαπιστώσει μόνον αν εκ της εφαρμογής των κρίσιμων διατάξεων πλήττεται δικαίωμα υπερνομοθετικής εν γένει ισχύος του συνταξιούχου, χωρίς να ελέγχει, καθόσον τούτο δεν υπάγεται στη συνταγματική του δικαιοδοσία, αν η εν λόγω νομοθεσία, κατά το μέρος που εφαρμόζεται στους εν ενεργεία στρατιωτικούς, είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα ή δεν παραβιάζεται δι' αυτής άλλος υπερκείμενος του νόμου κανόνας. Εξ άλλου, δοθέντος του παρεμπόπτοντος συστήματος ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, που έχει ως συνέπεια, πλην της κατ' άρθρον 100 παρ. 4 εδάφιο β' του Συντάγματος περιπτώσεως, να μη κηρύσσεται η ως αντισυνταγματική κριθείσα διάταξη καταργημένη, απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία κρίνεται αντισυνταγματική διάταξη που αφορά αποδοχές εν ενεργεία στρατιωτικών δεν αναπτύσσει συνέπειες σε δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί εφαρμογής της ίδιας διάταξης σε συνταξιούχο στρατιωτικό, ούτε συνακόλουθα ανακύπτει αντίφαση στη νομολογία των δύο ανωτάτων δικαστηρίων, καθώς τα κριτήρια με τα οποία τα δικαστήρια αυτά αποφαινούνται επί της ισχύος της ένδικης ρύθμισης

διαφοροποιούνται ανάλογα με το αν κρίνεται η συνταγματικότητα της ρύθμισης για τους εν ενεργεία ή τους συνταξιούχους στρατιωτικούς.

17. Περαιτέρω, όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 12, για τη διαμόρφωση της σύνταξης των στρατιωτικών μία κατ' αρχήν εύλογη αναλογία, ενόψει του συνόλου των περιστάσεων, απαιτείται κατά το Σύνταγμα όπως τηρείται, πλην η αναλογία αυτή δεν είναι ούτε αριθμητικώς δεδομένη κατά το Σύνταγμα, ούτε, ακόμη περισσότερο, ταυτίζεται με οποιοδήποτε ποσοστό καθορισθέν δια νομοθετικής διατάξεως. Συνακόλουθα, ο κανόνας που διατυπώνεται στο ως άνω άρθρο 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα δεν είναι συνταγματικής ισχύος κατά το μέρος που επιβάλλει την πλήρη υπαγωγή του ύψους των συντάξεων των στρατιωτικών στο ύψος των αποδοχών των εν ενεργεία στρατιωτικών, όπως αυτές καθορίζονται κάθε φορά.

18. Στο άρθρο 50 του ν. 3205/2003 (Α' 297), με τον οποίον ρυθμίστηκαν «ειδικά μισθολόγια» για περισσότερες κατηγορίες υπαλλήλων και λειτουργών του Δημοσίου, ορίζεται: «1. Ο μηνιαίος βασικός μισθός όλων των βαθμών της κλίμακας της ιεραρχίας των μόνιμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων, της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού και του Λιμενικού Σώματος καθορίζεται με βάση το βασικό μισθό του βαθμού του Ανθυπολοχαγού και αντιστοίχων, ο οποίος πολλαπλασιάζεται με τους παρακάτω συντελεστές και στρογγυλοποιείται στην πλησιέστερη μονάδα ευρώ. 2. Οι συντελεστές προσδιορισμού των βασικών μισθών της παραγράφου 1 είναι οι εξής: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (Α/Γ.Ε.ΕΘ.Α.) 2,50. Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας (Α/Γ.Ε.Σ., Γ.Ε.Ν., Γ.Ε.Α.), Ελληνικής Αστυνομίας, Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος 2,30. Γενικός

Επιθεωρητής Στρατού, Διοικητής 1ης Στρατιάς, Αρχηγός Στόλου και Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας 2,10. Αντιστράτηγος και αντίστοιχοι 1,95. Υποστράτηγος και αντίστοιχοι 1,83. Ταξίαρχος και αντίστοιχοι 1,68. Συνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,44. Αντισυνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,28. Ταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,19. Λοχαγός και αντίστοιχοι 1,13. Υπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,08. Ανθυπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,00. Ανθυπασιπιστής και αντίστοιχοι 0,96. Αρχιλοχίας και αντίστοιχοι 0,93. Επιλοχίας και αντίστοιχοι 0,89. Λοχίας και αντίστοιχοι 0,76. Δεκανέας και αντίστοιχοι 0,57. Μόνιμος Στρατιώτης και Αστυφύλακας που δεν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις 0,32». Για τη διαμόρφωση των βασικών μισθών ο μηνιαίος βασικός μισθός του Ανθυπολοχαγού και αντιστοίχων ορίστηκε, αρχικώς, με την παράγραφο 3 του ίδιου ως άνω άρθρου 50 σε επτακόσια είκοσι ευρώ (720 €) και αυξήθηκε σταδιακά με τους ν. 3336/2005 (άρθρο 2), 3453/2006 (άρθρο 11) 3554/2007 (άρθρο 1 παρ. 1 β) και 3670/2008 (άρθρο 5), από 1.1.2008 σε οκτακόσια ενενήντα εννέα ευρώ (899 €). Εξ άλλου, το επίδομα ειδικών συνθηκών (άρθρο 51 περ. Α' παρ. 10 του ανωτέρω νομοθετήματος, όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με την παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 3408/2005 και τροποποιήθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3554/2007), από 1.9.2008 και εφεξής, ανήλθε σε ύψος 8% (71,92 €) του βασικού μισθού Ανθυπολοχαγού, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί κατά την ψήφιση του ν. 3833/2010 (Α' 40/15.3.2010).

19. Με τον ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» (Α' 222/12.11.2012), άρθρο πρώτο παράγραφος Α, εγκρίθηκε το μεσοπρόθεσμο πλαίσιο για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής του Δημοσίου. Σε εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου

αυτού προγράμματος, μειώθηκαν με τις διατάξεις των περιπτώσεων 13-36 της υποπαραγράφου Γ.1 του άρθρου πρώτου του προαναφερόμενου ν. 4093/2012, αναδρομικά από 1.8.2012, όλα τα χαρακτηρισθέντα από τον νομοθέτη ως «ειδικά μισθολόγια», βάσει των οποίων αμείβονται διάφορες κατηγορίες λειτουργών και υπαλλήλων, επηρεάζοντας αναλόγως και τις συντάξιμες αποδοχές (βασικός μισθός και επιδόματα, που βάσει ειδικών συνταξιοδοτικών διατάξεων συνυπολογίζονται σε αυτές) όσων από τους ανωτέρω είχαν ήδη καταστεί συνταξιούχοι. Ειδικά για τα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας με τις περιπτώσεις 31 και 32 της ως άνω υποπαραγράφου Γ.1. του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αντικαταστάθηκαν αναδρομικά από 1.8.2012 οι διατάξεις των άρθρων 50 παρ. 2 και 3 και 51 παρ. 3 έως 8α και παρ. 10 του ν. 3205/2003. Συγκεκριμένα, οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 50 αντικαταστάθηκαν ως εξής: «Οι συντελεστές προσδιορισμού των βασικών μισθών της παραγράφου 1 είναι οι εξής: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (Α/Γ.Ε.ΕΘ.Α.) 2,14. Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας (Α/Γ.Ε.Σ., Γ.Ε.Ν., Γ.Ε.Α.), Ελληνικής Αστυνομίας, Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος 1,94. Γενικός Επιθεωρητής Στρατού, Διοικητής 1ης Στρατιάς, Αρχηγός Στόλου και Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας 1,81. Αντιστράτηγος και αντίστοιχοι 1,69. Υποστράτηγος και αντίστοιχοι 1,60. Ταξίαρχος και αντίστοιχοι 1,50. Συνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,31. Αντισυνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,18. Ταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,11. Λοχαγός και αντίστοιχοι 1,06. Υπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,04. Ανθυπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,00. Ανθυπασπιστής και αντίστοιχοι 0,94. Αρχιλοχίας και αντίστοιχοι 0,91. Επιλοχίας και αντίστοιχοι 0,88. Λοχίας και

αντίστοιχοι 0,82. Δεκανέας και αντίστοιχοι 0,57. Μόνιμος Στρατιώτης και Αστυφύλακας που δεν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις 0,32.

3. Για τη διαμόρφωση των βασικών μισθών ο μηνιαίος βασικός μισθός του Ανθυπολοχαγού και αντιστοίχων ορίζεται σε οκτακόσια εβδομήντα πέντε ευρώ (875 €)» και η παρ. 10 της περ. Α' του άρθρου 51 ως εξής: «Στα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, στο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας και στο ένστολο προσωπικό του Πυροσβεστικού και του Λιμενικού Σώματος, χορηγείται μηνιαίως επίδομα ειδικών συνθηκών, ποσό ίσο με εξήντα πέντε ευρώ (65 €) ...». Επιπροσθέτως, μειώσεις υπέστησαν τα επιδόματα που αφορούν στους εν ενεργεία στρατιωτικούς (άρθρο 51 παρ. 3 έως 8α του ν. 3205/2003).

20. Οι διατάξεις του ν. 4093/2012 με τις οποίες επεβλήθησαν μειώσεις στα λεγόμενα «ειδικά μισθολόγια», κρίθηκαν αντισυνταγματικές με αποφάσεις των αρμοδίων, κατά περίπτωση, δικαστηρίων, ήτοι με τις αποφάσεις 2192-2196/2014 (για τους στρατιωτικούς) και 4741/2014 (για τους καθηγητές Α.Ε.Ι.) του Συμβουλίου της Επικρατείας και τις αποφάσεις 7412/2015 (για τους συνταξιούχους ιατρούς του Ε.Σ.Υ.) και 1506/2016 (για τους συνταξιούχους καθηγητές Α.Ε.Ι.) του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Οι ανωτέρω δικαστικές αποφάσεις αποφάνθηκαν ότι οι μειώσεις αποδοχών που επήλθαν με τον ανωτέρω νόμο αποκλειστικά με βάση καθαρώς αριθμητικά κριτήρια, υπολογιζόμενες αθροιστικά με τις υπόλοιπες μειώσεις και τις αλληπάλληλες φορολογικές επιβαρύνσεις, που επεβλήθησαν διαδοχικά στις αποδοχές των αμειβόμενων με βάση ειδικά μισθολόγια υπαλλήλων, εν ενεργεία και συνταξιούχων, υπερβαίνουν, λόγω του σωρευτικού τους αποτελέσματος και της έκτασής τους, το όριο που θέτουν οι συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας

στα δημόσια βάρη, δεδομένης εξάλλου, και της αδυναμίας προώθησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και είσπραξης των ληξιπροθέσμων φορολογικών οφειλών, που απετέλεσαν έναν από τους λόγους για τους οποίους κρίθηκαν αναγκαίες, μεταξύ άλλων, οι νέες μειώσεις στις αποδοχές των αμειβόμενων με τα «ειδικά μισθολόγια». Επιπλέον, ειδικά για τα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, οι μειώσεις του ν. 4093/2012 κρίθηκε ότι αντίκεινται στην εμμέσως συναγόμενη από το Σύνταγμα αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισής τους.

21. Ακολούθησαν τα, από 11.9.2014, υπ' αριθμ. 10-13/2014 πρακτικά του Τριμελούς Συμβουλίου του Συμβουλίου της Επικρατείας (του άρθρου 2 του ν. 3068/2002) που διέγνωσαν τη μη συμμόρφωση της διοίκησης με τις 2192-2196/2014 αποφάσεις του δικαστηρίου αυτού και την κάλεσαν να συμμορφωθεί εντός δίμηνης προθεσμίας.

22. Στη συνέχεια, ψηφίστηκε ο ν. 4307/2014 (Α' 246/15.11.2014), με την παρ. 1 του άρθρου 86 του οποίου καταργήθηκαν από τότε που ίσχυσαν (από 1.8.2012) οι προπαρατεθείσες διατάξεις των περιπτώσεων 31, 32 και 33 της υποπαραγράφου Γ.1 της παραγράφου Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, που αφορούν στα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, ενώ με την παρ. 2α του ίδιου άρθρου αντικαταστάθηκαν αναδρομικά από 1.8.2012 οι διατάξεις των παραγρ. 2 και 3 του άρθρου 50 του ν. 3205/2003 (οι οποίες είχαν αντικατασταθεί με τις ήδη καταργούμενες διατάξεις του ν. 4093/2012) ως εξής: «2. Οι συντελεστές προσδιορισμού των βασικών μισθών της παραγράφου 1 είναι οι εξής: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (Α/Γ.Ε.ΕΘ.Α.) 2,373. Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, Ναυτικού,

Αεροπορίας (Α/Γ.Ε.Σ., Γ.Ε.Ν., Γ.Ε.Α.), Ελληνικής Αστυνομίας, Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής 2,123. Γενικός Επιθεωρητής Στρατού, Διοικητής 1ης Στρατιάς, Αρχηγός Στόλου και Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας 1,957. Αντιστράτηγος και αντίστοιχοι 1,822. Υποστράτηγος και αντίστοιχοι 1,717. Ταξίαρχος και αντίστοιχοι 1,592. Συνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,377. Αντισυνταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,231. Ταγματάρχης και αντίστοιχοι 1,151. Λοχαγός και αντίστοιχοι 1,096. Υπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,061. Ανθυπολοχαγός και αντίστοιχοι 1,000. Ανθυπασιπιστής και αντίστοιχοι 0,950. Αρχιλοχίας και αντίστοιχοι 0,920. Επιλοχίας και αντίστοιχοι 0,885. Λοχίας και αντίστοιχοι 0,809. Δεκανέας και αντίστοιχοι 0,570. Μόνιμος Στρατιώτης και Αστυφύλακας που δεν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις 0,320. 3. Για τη διαμόρφωση των βασικών μισθών ο μηνιαίος βασικός μισθός του Ανθυπολοχαγού και αντιστοίχων ορίζεται σε οκτακόσια ογδόντα επτά (887 €) ευρώ» και με την παράγρ. 2.γ. αντικαταστάθηκε αναδρομικά από 1.8.2012 η παρ. 10 του άρθρου 51 του ν. 3205/2003 ως εξής: «Στα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων, στο αστυνομικό προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας και στο ένστολο προσωπικό του Πυροσβεστικού και του Λιμενικού Σώματος, χορηγείται μηνιαίως επίδομα ειδικών συνθηκών, ποσό ίσο με εξήντα οκτώ ευρώ και σαράντα έξι λεπτά (68,46 ευρώ). ...».

23. Στην αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας, με την οποία προτάθηκαν οι ρυθμίσεις, που περιέχονται ήδη στο ως άνω άρθρο 86 παρ. 1, 2 και 3 του ν. 4307/2014, αναφέρονται τα εξής: «Η Πολιτεία, συμμορφούμενη προς τις υπ' αριθ. 2192/2014, 2193/2014, 2194/2014, 2195/2014 και 2196/2014 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, αφού έλαβε υπόψη την

παρούσα δημοσιονομική κατάσταση και τις υποχρεώσεις της χώρας που απορρέουν από το εφαρμοζόμενο Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής, προβαίνει σε αναδρομική, από 01.08.2012, αναπροσαρμογή των αποδοχών των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας ... Α) Ως προς την χορήγηση των αναδρομικών διαφορών αποδοχών και συντάξεων: ... Β) Ως προς την αναπροσαρμογή των τρεχουσών αποδοχών και συντάξεων: Λόγω της εκτιμώμενης επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων το έτος 2014, έχει μελετηθεί και εκτιμηθεί ότι τα δημοσιονομικά περιθώρια της χώρας επιτρέπουν τη μερική αλλά σημαντική, αποκατάσταση των τρεχουσών αποδοχών και συντάξεων των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας σε σχέση με τα προ του Αυγούστου 2012 επίπεδα. Η μερική αποκατάσταση των αποδοχών είναι επιβεβλημένη διότι, από την τυχόν συνολική ετήσια μόνιμη επιβάρυνση που θα προκαλούσε η πλήρης ως ανωτέρω αποκατάσταση ... θα ετίθετο σε σοβαρό κίνδυνο ο δημοσιονομικός προγραμματισμός της χώρας τόσο για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής για το έτος 2015, όσο και των στόχων του Μ.Π.Δ.Σ. (όπως αυτό εγκρίθηκε με τον ν. 4263/2014) για τα επόμενα οικονομικά έτη 2016-2018. Κατά συνέπεια, θα προέκυπτε ανάγκη για επιβολή μόνιμων ισόποσων επιπρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων ίσου ή και μεγαλύτερου ύψους για όλα τα επόμενα οικονομικά έτη, προκειμένου για τη μόνιμη – στα προ του Αυγούστου 2012 επίπεδα – επαναφορά των αποδοχών, τα οποία θα επιβάρυναν την ελληνική κοινωνία και θα έπλητταν τις προοπτικές ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. ... Με βάση τα παραπάνω, οι επικρατούσες δημοσιονομικές συνθήκες

επιτρέπουν την απόδοση του ημίσεως της διαφοράς των αποδοχών τους, σε σχέση με τα προ της εφαρμογής του ν. 4093/2012 (Α' 222) επίπεδα».

24. Ακολούθησαν οι 18-21/2015 αποφάσεις του Τριμελούς Συμβουλίου Συμμορφώσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες κρίθηκε ότι με τις νεότερες μισθολογικές ρυθμίσεις και κατά το αναδρομικό σκέλος αυτών η Διοίκηση εν μέρει μόνο συμμορφώθηκε προς τις ως άνω αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, επιβλήθηκε δε, με καθεμία από τις αποφάσεις αυτές, σε βάρος του Υπουργείου Οικονομικών χρηματική κύρωση ύψους 50.000 ευρώ.

25. Ακολούθως, με τις 1125-1128/2016 αποφάσεις του το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις του άρθρου 86 του ν. 4307/2014 αντίκεινται προς την αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας. Ειδικότερα, σε δίκη αφορώσα σε αίτηση ακύρωσης συνδικαλιστικών ενώσεων εν ενεργεία και αποστράτων στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας κατά της αναφερθείσας στην προηγούμενη σκέψη κοινής υπουργικής απόφασης, κρίθηκε ότι ο νομοθέτης προέβη στην αναπροσαρμογή των τρεχουσών αποδοχών και, συνακόλουθα, των συντάξεων των ανωτέρω, για λόγους αμιγώς δημοσιονομικού χαρακτήρα, καθόσον δεν προέκυψε ότι το νεότερο μισθολόγιο αποτέλεσε προϊόν πραγματικής αξιολόγησης, κατόπιν στάθμισης των κριτηρίων που έθεσαν οι προμνησθείσες αποφάσεις του ανωτέρω Δικαστηρίου, σε συμμόρφωση προς τις οποίες θεσπίστηκε, με αποτέλεσμα οι σχετικές ρυθμίσεις να εμφανίζονται ως μη πληρούσες τις απαιτήσεις που απορρέουν από την ως άνω αρχή (ΣτΕ 1128/2016).

26. Η Ολομέλεια παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι, σύμφωνα με τις κρίσιμες ρυθμίσεις που εφαρμόζονται για τον υπολογισμό των στρατιωτικών συντάξεων, οι συντάξεις αυτές υπολογίζονται με βάση τον μηνιαίο βασικό μισθό Ανθυπολοχαγού, επί του οποίου εφαρμόζονται στη συνέχεια αυξανόμενοι συντελεστές ανάλογα με τον μισθολογικό βαθμό που έχει αναγνωρισθεί στον συνταξιούχο. Έτσι, πριν από τη μείωση που επήλθε με τον ν. 4093/2012, ο βασικός μισθός Ανθυπολοχαγού ανήρχετο στα 899 ευρώ, ο ανώτατος συντελεστής στο 2,50, για τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, και για τον Αντιστράτηγο, όπως ο εκκαλών, στο 1.95. Με τον ν. 4093/2012, ο βασικός μισθός Ανθυπολοχαγού μειώθηκε στα 875 ευρώ, ενώ ο πρώτος ως άνω συντελεστής περιορίστηκε στο 2,14 και ο δεύτερος στο 1.69. Μετά την ισχύ του ν. 4307/2014, αυξήθηκε αναδρομικά από της ισχύος του ν. 4093/2012 ο βασικός μισθός του Ανθυπολοχαγού στα 887 ευρώ, ο συντελεστής προσδιορισμού του μισθού του Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας στο 2,373 και ο συντελεστής του μισθού του Αντιστρατήγου στο 1,822. Τα αντίστοιχα ποσά για το επίδομα ειδικών συνθηκών είναι 71,92 ευρώ πριν από το ν. 4093/2012, 65 ευρώ με τον ν. 4093/2012 και 68,46 ευρώ με τον ν. 4307/2014. Οι ανωτέρω βάσεις υπολογισμού, εφαρμοσθείσες στον εκκαλούντα, οδήγησαν σύμφωνα με τα αναφερθέντα στο υπόμνημα του ιδίου, σε συντάξεις αντιστοίχως ύψους 2.491,02 ευρώ πριν από το έτος 2012, 2.127,64 ευρώ με τη μείωση που επήλθε το έτος 2012 και 2.309,33 ευρώ μετά τη μερική αποκατάσταση που επήλθε το έτος 2014 αναδρομικώς από το έτος 2012.

27. Η Ολομέλεια λαμβάνει επίσης υπ' όψιν της την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας με την οποία επήλθε η ως άνω μερική αποκατάσταση των

μισθών των στρατιωτικών και ιδίως τα εξής δύο σημεία της, ήτοι, πρώτον, ότι με την πλήρη αποκατάσταση «θα ετίθετο σε σοβαρό κίνδυνο ο δημοσιονομικός προγραμματισμός της Χώρας, τόσο για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής για το έτος 2015, όσο και των στόχων του [Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής]» και, δεύτερον, ότι για την πλήρη αποκατάσταση «θα προέκυπτε ανάγκη για επιβολή μόνιμων ισόποσων επιπρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων ίσου ή και μεγαλύτερου ύψους για όλα τα επόμενα οικονομικά έτη, προκειμένου για τη μόνιμη – στα προ του Αυγούστου 2012 επίπεδα – επαναφορά των αποδοχών, τα οποία θα επιβάρυναν την ελληνική κοινωνία και θα έπλητταν τις προοπτικές ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας».

28. Η Ολομέλεια υπενθυμίζει ότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει υπέρ των στρατιωτικών σύνταξη ενός συγκεκριμένου ύψους, ούτε συνακόλουθα απαγορεύει τη δια νόμου μείωση της σύνταξης αν τούτο επιβάλλεται από λόγους που δικαιολογούν μία τέτοια επέμβαση στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Υπενθυμίζει επίσης, ότι ο έλεγχος που το Δικαστήριο τούτο ασκεί αναφορικά με νομοθετικά μέτρα δια των οποίων επέρχεται μείωση συντάξεων καθορίζεται από την ένταση της προσβολής που υφίσταται το θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη αλλά και από τη βαρύτητα του λόγου δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί τη λήψη του επίδικου μέτρου. Όσο μεγαλύτερη είναι η μείωση τόσο απαιτητικότερος γίνεται ο έλεγχος του Δικαστηρίου αναφορικά με την τεκμηρίωση, εκ μέρους του νομοθέτη, και της ανάγκης που οδήγησε στη λήψη του μέτρου αλλά και της επιλογής του μέτρου αυτού ως ενδεδειγμένου, μεταξύ άλλων πρόσφορων επίσης, για τη θεραπεία της ανάγκης αυτής.

29. Στην προκειμένη περίπτωση, η Ολομέλεια διαπιστώνει ότι η επίδικη μείωση διαμορφώθηκε τελικώς ως προς τη βάση υπολογισμού από τα 899 ευρώ στα 887 ευρώ και ως προς τον κορυφαίο συντελεστή υπολογισμού από το 2,50 στο 2,373, με συντελεστή ως προς τον εκκαλούντα από 1,95 στο 1,822. Για το επίδομα ειδικών συνθηκών η μείωση διαμορφώθηκε από τα 71,92 ευρώ στα 68,46 ευρώ, ενώ οι τελικές συντάξιμες αποδοχές του εκκαλούντος διαμορφώθηκαν από τα 2.491,02 ευρώ στα 2.309,33 ευρώ. Το Δικαστήριο κρίνει ότι από τα ανωτέρω δεδομένα δεν στοιχειοθετείται συνταγματικώς σημαντική επέμβαση στο θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη των συνταξιούχων στρατιωτικών, ώστε να απαιτείται αναλυτικότερη τεκμηρίωση του επίδικου μέτρου πέραν αυτής που εμπεριέχεται στην οικεία αιτιολογική έκθεση (σκέψη 32), την πραγματική βάση της οποίας η Ολομέλεια, δεν έχει λόγους να αμφισβητήσει, καθώς ανταποκρίνεται σε κοινώς γνωστά γεγονότα, η ακρίβεια των οποίων δεν κλονίσθηκε κατά τη δίκη, ούτε και άλλωστε αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης.

30. Η Ολομέλεια εξ άλλου επισημαίνει ότι τα κριθέντα από το Συμβούλιο της Επικρατείας αναφορικά με τη συνταγματικότητα των ως άνω ρυθμίσεων (σκέψεις 20 και 25), επειδή αυτά δεν αφορούν ειδικώς και συγκεκριμένως τις συντάξεις των πρώην στρατιωτικών υπαλλήλων, ούτε έρχονται σε αντίθεση με τα κριθέντα ως άνω από το Δικαστήριο τούτο, ούτε, ακόμη περισσότερο, δημιουργούν κάποιο δικαίωμα υπέρ του εκκαλούντος αναφορικά με τα επίδικα ζητήματα στην παρούσα δίκη, όπως αναλυτικά εκτέθηκε στη σκέψη 15. Συνακόλουθα, δεν είναι βάσιμο ότι γεννήθηκαν υπέρ των συνταξιούχων στρατιωτικών – ως εκ της μη συμμόρφωσης της Διοίκησης σε ακυρωτική

απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας – περιουσιακά δικαιώματα προστατευόμενα από το άρθρο 1 του 1^{ου} Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Ρώμης, τα οποία ο κοινός νομοθέτης δεν μπορούσε να καταργήσει.

31. Αναφορικά, περαιτέρω, με το σωρευτικό αποτέλεσμα που επήλθε δια της επίδικης μείωσης στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα του στρατιωτικού εκκαλούντος, συνεκτιμωμένων των προηγηθεισών μειώσεων και κάθε μέτρου που επέφερε πλήγμα στο ύψος του διαθέσιμου από αυτόν εισοδήματος, η Ολομέλεια παρατηρεί, αξιοποιώντας πλέον και τα γνωστά σε όλους εμπειρικά δεδομένα περί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κρίσης που έπληξε τη Χώρα, ότι τα ληφθέντα εκάστοτε μέτρα, ως εμφανίζεται και από τις αιτιολογικές εκθέσεις των νομοθετημάτων με τα οποία θεσπίστηκαν, λαμβάνονταν για την αντιμετώπιση μιας κρίσης που, ανάλογα με την επιδείνωσή της, απαιτούσε διαρκώς τη λήψη νέων μέτρων. Ήταν δε τόσο επιτακτική η ανάγκη λήψης τους, λόγω των δημοσιονομικών και λοιπών παραμέτρων της οικονομίας της Χώρας, ώστε, και αν ακόμη καθυστέρούσε η εφαρμογή άλλων μέτρων ικανών να οδηγήσουν στο ίδιο αποτέλεσμα, όπως διαρθρωτικών αλλαγών ή είσπραξης των οφειλομένων φόρων, τούτο δεν θα μπορούσε να θίξει την αναγκαιότητα άμεσης λήψης των επίδικων μέτρων ως στοιχείου της αναλογικότητας αυτών. Εξ άλλου, η έρευνα από την Ολομέλεια μήπως ο Νομοθέτης διέθετε άλλες πρόσφορες αλλά ήττον επαχθείς επιλογές θα μπορούσε πράγματι να δικαιολογηθεί αν το πλήγμα που υφίσταται δια του επίδικου μέτρου η κατηγορία των συνταξιούχων που θίγεται μ' αυτό ήταν τόσο σημαντική, ώστε να υφίσταται διακινδύνευση όπως το θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα αυτών στη σύνταξη απωλέσει την αποτελεσματικότητά του, ήτοι να μη δύναται πλέον να τους εξασφαλίσει το

επίπεδο ζωής που θεμιτώς ανέμεναν. Όμως, ενόψει του ύψους της μείωσης των συντάξεων αυτών την οποία υπέστησαν, η Ολομέλεια, στηριζόμενη σε κοινώς γνωστά εμπειρικά δεδομένα, κρίνει ότι τούτο δεν είναι υποστηρίξιμο.

32. Αναφορικά, τέλος, με την παραβίαση του άρθρου 1 του 1^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Ρώμης, η Ολομέλεια επισημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην απόφασή του επί της υποθέσεως *Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας* (15 Απριλίου 2014, προσφυγές 21838/10, 21849/10 κ.λπ.) έκρινε ότι μικρές μόνο μειώσεις στη σύνταξη προσφεύγοντος ενώπιον αυτού δεν προκύπτει, εκ της νομολογίας του, ότι μπορεί να στοιχειοθετήσουν παραβιάσεις του δικαιώματος που κατοχυρώνεται με την ως άνω διάταξη, ενώ, στην κριθείσα περίπτωση, όπου οι επίδικες μειώσεις ανήρχοντο στα 2/3 του ύψους της σύνταξης που προέβαλαν ότι edικαιούνται οι προσφεύγοντες, το Δικαστήριο έκρινε ότι το αριθμητικό τούτο ποσοστό δεν είναι αρκετό για να το οδηγήσει σε κρίση περί παραβιάσεως της διατάξεως, συνεκτίμησε δε, για να καταλήξει τελικώς ότι παραβιάσθηκε το δικαίωμα, και οκτώ άλλα δεδομένα, ήτοι το πλήγμα στο επίπεδο ζωής του συνταξιούχου μετά τη μείωση (i), το ποσοστό εισφορών που είχε καταβάλει έναντι του μισθού ενεργείας του (ii), το συνολικό ποσό εισφορών στον εργασιακό του βίο (iii), το μέσο ποσό σύνταξης στη Χώρα (iv), το κατώτατο ποσό σύνταξης στη Χώρα (v), το όριο φτώχειας στη Χώρα (vi), τη θεμιτή προσδοκία που έφερε ο συνταξιούχος ενώ ακόμη ήταν στην ενέργεια σε ένα επίπεδο ζωής που του εξασφάλιζε η σύνταξη ενόψει των εισφορών του (vii) και, τέλος, το μέγεθος της θυσίας που υπέστη η κατηγορία στην οποία υπάγεται ο συνταξιούχος σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες συνταξιούχων (viii). Κατά την

κρίση της Ολομέλειας, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι ο εθνικός δικαστής μπορεί να ασκήσει αυστηρότερο έλεγχο επί των νομοθετικών μειώσεων συντάξεων από αυτόν που ασκεί το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πάντως, η εφαρμογή της ανωτέρω νομολογίας του ευρωπαϊκού δικαστηρίου στο υπό κρίση ζήτημα, όπου οι μειώσεις δεν δύνανται να χαρακτηρισθούν ως αριθμητικώς σημαντικές υπό την έννοια που αποδίδει στον όρο το εν λόγω δικαστήριο, δεν μπορεί να οδηγήσει στην αποδοχή ότι, δια των επίδικων μειώσεων παραβιάσθηκε το άρθρο 1 του 1^{ου} Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Ρώμης.

33. Με βάση το σύνολο των ανωτέρω αποδοχών, η Ολομέλεια κρίνει ότι με τις ρυθμίσεις του άρθρου 86 του ν. 4307/2014, όπως αναδρομικά αποκαταστάθηκαν με αυτό κατ' εφαρμογή του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα οι συντάξεις των στρατιωτικών, δεν παραβιάσθηκαν οι συνταγματικές διατάξεις με τις οποίες προστατεύεται το θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη των στρατιωτικών συνταξιούχων, ούτε το άρθρο 1 του 1^{ου} Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Ρώμης, με το οποίο προστατεύεται ως περιουσιακό δικαίωμα, το δικαίωμα συντάξεως. Για τους λόγους, εξ άλλου, που αναπτύχθηκαν στις ανωτέρω σκέψεις, δεν είναι υποστηρίξιμη η παραβίαση, δια της επίδικης ρύθμισης, και των άλλων συναφών με τις ανωτέρω ρυθμίσεις διατάξεων του Συντάγματος ή διεθνών Συμβάσεων, καθώς και των γενικών αρχών δικαίου με υπερνομοθετική ισχύ που επικαλείται ο εκκαλών.

34. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Κωνσταντίνα Ζώη, Αγγελική Μυλωνά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη,

Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νεκταρία Δουλιανάκη, που διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη:

(1) Το Σύνταγμα έχει επιφυλάξει διαχρονικά ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς, μεταξύ άλλων δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, που συνδέονται με ειδική νομική σχέση με το Κράτος, για τους στρατιωτικούς, περιλαμβάνει δε διατάξεις από τις οποίες απορρέει η ιδιαίτερη θέση των τελευταίων (άρθρα 45, 23 παρ. 2 και 29 παρ. 3), ενώ περιέχει και ειδικές διαδικαστικές ρυθμίσεις για την προπαρασκευή και τη νομοπαραγωγική διαδικασία επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων (άρθρα 73 παρ. 2 και 3 του Συντάγματος), την απονομή των συντάξεων (άρθρο 80 του Συντάγματος), αλλά και την ειδική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των διαφορών από την απονομή σύνταξης (άρθρο 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος). Η δε απονεμόμενη, στο πλαίσιο των σχετικών συνταγματικών ρυθμίσεων, στην ως άνω κατηγορία δικαιούχων σύνταξη φέρει τον χαρακτήρα της «αμοιβής», που καταβάλλεται ως συνέχεια του μισθού τους, στο πλαίσιο της ειδικής νομικής τους σχέσης με το Κράτος, αποτελώντας όρο της απασχόλησής τους, ενώ για την απονομή της και τον καθορισμό του ύψους της εφαρμόζονται κανόνες συνδεδεμένοι με την ιδιοτυπία της υπηρεσιακής τους σχέσης. Στο πλαίσιο αυτό, η αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης των στρατιωτικών, η οποία ευρίσκει έμμεσο έρεισμα στις ως άνω συνταγματικές διατάξεις (άρθρα 45, 23 παρ. 2 και 29 παρ. 3) εκτείνεται και στο συνταξιοδοτικό τους καθεστώς, το οποίο τελεί σε αλληλένδετη σχέση με τους όρους της ενεργού υπηρεσίας αυτών, διέπεται δε από τη συναγόμενη επίσης από το Σύνταγμα (από τις διατάξεις για το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των στρατιωτικών, καθώς και

τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 , 5 παρ. 1, 2 παρ. 1 , 25 παρ.1 και 17 παρ. 1) αρχή της αναλογίας σύνταξης και μισθού ενεργείας, ώστε να διατηρείται ένα επαρκές ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος που είχαν εξασφαλίσει κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο (Ελ.Συν. Ολομ. αποφ. 244/2017 σκ. VI. Α1, Α3, 1277/2018, σκ. 13, 14).

(2) Επιπλέον, βάσει των διατάξεων του άρθρου 34 του Σ.Κ., όπως έχουν παγίως ερμηνευτεί, μόνο νόμιμες μεταβολές των αποδοχών ενεργείας (βασικού μισθού και επιδομάτων που συνυπολογίζονται στις συντάξιμες αποδοχές) είναι επιτρεπτό να επηρεάσουν τον συντάξιμο μισθό των ήδη συνταξιούχων (βλ. αποφ. 814/2004, 1476/2006, 287/2008, 839, 1013/2011, 961, 1433, 3461/2012, 2000/2013, 4707/2015 κ.ά. Ολομ. Ελ. Συν.). Σε περίπτωση δε που η μεταβολή των σχετικών αποδοχών ενεργείας αντίκειται σε υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις και αρχές, παρέπεται ότι δεν μπορεί να αποτελέσει ούτε νόμιμη βάση αναπροσαρμογής των συντάξεων, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, βρίσκονται, κατά τα προαναφερθέντα, σε άμεση εξάρτηση με τις αποδοχές ενεργείας.

(3) Η προαναφερθείσα αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης των στρατιωτικών αποτελεί πρόσθετη θεσμική εγγύηση που εξασφαλίζει την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, αλλά και δικαίωμα των στρατιωτικών, το οποίο τους απονέμεται αφενός μεν ως αντιστάθμισμα του καθεστώτος απαγορεύσεων και περιορισμών, στο οποίο υπόκεινται κατά τη διάρκεια της υπηρεσιακής τους απασχόλησης, και των ειδικών συνθηκών εργασίας τους, οι οποίες συνεπάγονται αυξημένους κινδύνους για τη ζωή και τη σωματική τους ακεραιότητα, αφετέρου δε ως αναγνώριση της σημασίας που η εκπλήρωση της αποστολής τους έχει για

την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη. Από την αρχή αυτή απορρέει η υποχρέωση του νομοθέτη να διαμορφώνει το μισθολόγιο των στρατιωτικών κατόπιν συνεκτίμησης κριτηρίων που, πέραν του κλάδου, του βαθμού και των καθηκόντων τους, ανάγονται στις ιδιαίτερες συνθήκες άσκησης και την επικινδυνότητα του επαγγέλματός τους, καθώς και την επιβαλλόμενη αποκλειστική αφιέρωσή τους στο επάγγελμα αυτό. Ο νομοθέτης πρέπει, περαιτέρω, να λαμβάνει μέριμνα, ώστε οι αποδοχές των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας να είναι επαρκείς για αξιοπρεπή διαβίωση και ανάλογες της σημασίας της αποστολής τους για το κράτος, προκειμένου, κατά τα ήδη εκτεθέντα, να αποτρέπεται η εξωυπηρεσιακή απασχόλησή τους και να μειώνονται οι συνδεόμενοι με την άσκηση των καθηκόντων τους αυξημένοι κίνδυνοι διαφθοράς. Και ναι μεν στο πλαίσιο της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής και κατ' εκτίμηση των εκάστοτε κρατουςών οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών ο κοινός νομοθέτης δύναται να προβεί σε μείωση του βασικού μισθού και των επιδομάτων των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, δεδομένου, μάλιστα, ότι από καμία συνταγματική διάταξη ή αρχή δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε αποδοχές συγκεκριμένου ύψους, η ουσιώδης μεταβολή, όμως, του μισθολογικού καθεστώτος των στρατιωτικών δεν μπορεί να γίνει χωρίς να έχει προηγουμένως εκτιμηθεί το δημοσιονομικό όφελος σε σχέση με τις επιπτώσεις που η μείωση αυτή μπορεί να έχει στη λειτουργία των ενόπλων αυτών σωμάτων, καθώς και αν η μείωση είναι αναγκαία ή θα μπορούσε να αναπληρωθεί με άλλα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος, με μικρότερο κόστος για το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας. Κατά την άσκηση, εξάλλου,

του οριακού ακυρωτικού ελέγχου νομοθετικών μέτρων που επιφέρουν μειώσεις στις αποδοχές των στρατιωτικών, πρέπει αφενός μεν να εξετάζεται αν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, συνεκτιμήθηκαν από τον νομοθέτη τα προαναφερόμενα κριτήρια ή αν, αντιθέτως, ελήφθησαν υπόψη άλλα κριτήρια, μη συναφή προς το αντικείμενο της ρύθμισης ή προδήλως απρόσφορα για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, αφετέρου δε αν οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, κατ' επίκληση των οποίων τα μέτρα αυτά ελήφθησαν, καθιστούν δικαιολογημένη την κατ' αρχήν πρόβλεψή τους και συνταγματικώς ανεκτή την ένταξη της επιχειρούμενης με αυτά επέμβασης.

(4) Με τις διατάξεις του άρθρου 86 του ν. 4307/2014 ο νομοθέτης προβαίνει σε αναπροσαρμογή των τρεχουσών αποδοχών των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας για λόγους, όπως προκύπτει από την εισηγητική έκθεση της σχετικής τροπολογίας και τις σχετικές συζητήσεις στη Βουλή, αμιγώς δημοσιονομικού χαρακτήρα, οι οποίοι, κατά την ειδικότερη εκτίμησή του, καθιστούν προς το παρόν ανέφικτη την πλήρη μισθολογική αποκατάσταση των στρατιωτικών στα προ του αντισυνταγματικού ν. 4093/2012 επίπεδα. Οι λόγοι αυτοί, επαναλαμβανόμενοι ομοιομόρφως και κατά τις προηγηθείσες μειώσεις, δεν αρκούν για να καταστήσουν συνταγματικώς ανεκτές τις επίμαχες ρυθμίσεις. Τούτο δε, διότι ουδόλως προκύπτει ότι το νεότερο μισθολόγιο αποτέλεσε προϊόν πραγματικής εκ μέρους του αξιολόγησης των απαιτήσεων που απορρέουν από την αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης των στρατιωτικών (και είχαν ήδη αναδειχθεί και με τις 2192-2196 αποφάσεις του ΣτΕ). Παρουσιάζεται, αντιθέτως, το νεότερο μισθολόγιο ως αποτέλεσμα -αμιγώς- των περιορισμένων δημοσιονομικών δυνατοτήτων της

χώρας και της εξ αυτών προκαλούμενης αδυναμίας πλήρους αποκατάστασης του μισθολογίου των στρατιωτικών. Αναδεικνύεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, ως κύριο κριτήριο η επιλογή του νομοθέτη οι νέες περικοπές να αντιστοιχούν στο ήμισυ των αρχικών περικοπών. Τούτο έχει ως συνέπεια το επιλεγέν κριτήριο να προσλαμβάνει, εξ αντανakλάσεως, έναν οιονεί μαθηματικό χαρακτήρα, συνδεδόμενο αμέσως μεν με το ποσοστό της μισθολογικής αποκατάστασης των στρατιωτικών, εμμέσως δε και πάλι με του σκοπούς της προγενέστερης αντισυνταγματικής ρύθμισης του ν. 4093/2012, την επίτευξη, δηλαδή, συγκεκριμένης μεσοσταθμικής μείωσης του οικείου μισθολογικού κόστους. Εξ αντιδιαστολής προκύπτει, περαιτέρω, ότι, κατά τη διαμόρφωση του νέου μισθολογίου δεν ελήφθησαν υπόψη, πέραν του, κατά τα ανωτέρω, αμιγώς ποσοτικού και, ως εκ τούτου, προδήλως απρόσφορου κριτηρίου, η σημασία της αποστολής των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας και οι ιδιαίτερες συνθήκες άσκησης των καθηκόντων των στελεχών τους, ούτε, άλλωστε, εκτιμήθηκε τεκμηριωμένα αν και μετά τις νέες μειώσεις οι αποδοχές των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας παραμένουν τόσο επαρκείς για την αντιμετώπιση του κόστους αξιοπρεπούς διαβίωσής τους όσο και ανάλογες της αποστολής τους. Η συνεκτίμηση όμως των ως άνω κριτηρίων και λοιπών παραγόντων ήταν επιβεβλημένη διότι οι επίμαχες περικοπές αφορούν σε αποδοχές των στελεχών στρατιωτικώς οργανωμένων σωμάτων, υπέρ των οποίων ο κοινός νομοθέτης έχει υποχρέωση ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης, ως αρχή που εγγυάται την αποτελεσματική εκπλήρωση της κρατικής αποστολής τους και ως αντιστάθμισμα για τις ιδιαίτερες συνθήκες εκτέλεσης των καθηκόντων τους. Και ναι μεν στην

αιτιολογική έκθεση αναφέρεται ότι, με τη μερική αποκατάσταση του μισθολογίου των στρατιωτικών, εξασφαλίζεται το αξιόμαχο των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, πλην, όμως, η εκτίμηση αυτή του νομοθέτη, μη συνοδευόμενη από ειδικότερη εξέταση των επιπτώσεων που οι εν λόγω μειώσεις επιφέρουν στη λειτουργία των ενόπλων αυτών σωμάτων, έχει αμιγώς συμπερασματικό χαρακτήρα και δεν μπορεί να καταστήσει ανεκτές τις επίμαχες ρυθμίσεις. Συνεπώς, οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014, με τις οποίες αναπροσαρμόζονται οι τρέχουσες αποδοχές των ενεργεία στρατιωτικών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας αντίκεινται, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα με την υπό κρίση αίτηση, προς την απορρέουσα εμμέσως από τις διατάξεις των άρθρων 45, 23 παρ.2 και 29 παρ. 3 του Συντάγματος αρχή της ιδιαίτερης μισθολογικής μεταχείρισης των στρατιωτικών (βλ. αποφ. ΣτΕ 1125-1128/2016).

(5) Ενόψει δε της ως άνω μη νόμιμης μεταβολής των αποδοχών ενεργείας των στρατιωτικών, λόγω της αντίθεσης των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014 προς το Σύνταγμα, παρέπεται, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις σκέψεις 1 και 2 της μειοψηφίας, ότι οι διατάξεις αυτές δεν δύνανται να πλήξουν το ιδιαίτερο μισθολογικό και κατ' επέκταση συνταξιοδοτικό καθεστώς των στρατιωτικών και επομένως δεν δύνανται να αποτελέσουν νόμιμη βάση αναπροσαρμογής των στρατιωτικών συντάξεων.

(6) Τέλος, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, ενόψει της γενικότερης κρίσης περί της αντίθεσης στο Σύνταγμα των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014, παρέλκει η εξέταση του ειδικότερου ζητήματος της υποχρέωσης συμμόρφωσης των οργάνων της Πολιτείας προς τις 2192-2196/2014

αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο άλλωστε περιορίζεται μόνο στο σκέλος της αναδρομικής ενέργειας των εν λόγω διατάξεων. Επίσης, ενόψει του ότι οι συνταγματικές διατάξεις παρέχουν μείζονα προστασία από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που επιβάλλει συγκεκριμένη στάθμιση ως προς την τήρηση της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου με τα μέτρα επέμβασης στην περιουσία δημοσίου συμφέροντος και των θιγόμενων περιουσιακών δικαιωμάτων, παρέλκει η εξέταση τυχόν παραβίασης της διάταξης αυτής (ΕλΣ Ολ. 244/2017 σκ. Χ, Γ).

35. Επιλυθέντος του παραπεμφθέντος ζητήματος κατά τα αναφερθέντα στις σκέψεις 26 έως 33, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για τους λόγους αυτούς

Εξετάζει το παραπεμφθέν από το Τμήμα ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου προδικαστικό ερώτημα.

Αποφαίνεται υπέρ της μη αντίθεσης σε υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις και αρχές των διατάξεων του άρθρου 86 παρ. 2 του ν. 4307/2014, κατά τα ειδικότερα εκτεθέντα στις σκέψεις 26 έως 33.

Αναπέμπει, κατά τα λοιπά, την έφεση στο ΙΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 20 Ιουνίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΟΥΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 6 Φεβρουαρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ